

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ЗЕЛЕНИ РАБОТНИ МЕСТА В НАШАТА СТРАНА ЧРЕЗ ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 ГОДИНА

Доц. д-р Албена Митева, УНСС

***Резюме:** Целта на доклада е чрез дефиниране същността на зелените работни места да се разкрият възможностите за финансиране на тяхното развитие в нашата страна чрез използване на европейските оперативни програми за периода 2014-2020 година.*

***Ключови думи:** зелени работни места, европейски оперативни програми.*

1. Въведение

Развитието на „зелена“ икономика и бизнес е представено в редица стратегически документи в рамките на ЕС, най-известният от които е стратегията „Европа 2020“. През новия програмен период 2014-2020 приоритетите в програмното финансиране дейността на ЕС са осигуряването на условия за провеждане на комплексна икономическа и развойна политика на ЕС и страните-членки, която да насърчава екологично съобразените производства и бизнес, да има ясни насоки и конкретни стимули за зелено развитие на бизнеса.

България е синхронизирала своите цели и приоритети с тези на „Стратегия 2020“ и са целенасочени финансовите инструменти и по-конкретно оперативните програми през периода 2014-2020 г. подкрепящи развитието на зеления бизнес.

Целта на доклада е чрез дефиниране същността на зелените работни места да се разкрият възможностите за финансиране на тяхното развитие в нашата страна чрез използване на европейските оперативни програми за периода 2014-2020 година.

2. Финансиране на зелените работни места в България чрез Европейските оперативни програми за периода 2014-2020 година

„Зелените“ работни места обхващат множество отрасли и включват разнообразни дейности излизащи извън обхвата на дефиницията на закона в нашата страна. Целесъобразно е тя да бъде разширена, за да може по-точно да се оценят възможностите за развитие на зелен

бизнес в България и по-точно да се обхванат многобройните им функции по-пълно съответстващи на стратегическите приоритети. Приема се, че „зелените” работни места спомагат за намаляване на отрицателното въздействие върху околната среда и водят до икономически, социално и екологично устойчиви стопански дейности. Те са достойни работни места както в държавния, така и в частния бизнес, които:

- Намаляват консумацията на енергия и природни ресурси;
- Ограничават емисиите от парникови газове;
- Намаляват количеството на отпадъците и замърсяването;
- Опазват и възстановяват екосистемите.

Възможностите за финансиране на инвестиции и новаторски проекти чрез **Оперативна програма „Иновации и конкурентноспособност 2014-2020” /ОПИК/** допринасят изключително много за развитието на зеления бизнес в България, тъй като се гарантира оптимално инвестиране на средствата в подкрепа на интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж. Ресурсът на ОПИК 2014-2020 е разпределен в пет основни оси като мерките по първа и трета ос директно спомагат за екологизация на българската икономика и опазването на околната среда. С реализацията на проекти по първата приоритетна ос “Технологично развитие и иновации” се очаква да се увеличи иновационната дейност на българските предприятия, както и да нарастне дела на предприятията, които самостоятелно се разработват, внедряват и разпространяват иновации и екоинновации. Приоритетна ос 3 „Енергийна и ресурсна ефективност на предприятията” цели намаляване на енергийната интензивност на икономиката. Като резултат се очаква да се повиши на дела на МСП с внедрени мерки за ефективно използване на ресурсите за понижаване на енергийната интензивност, както на ниво отделни производствени предприятия, така и за икономиката като цяло. Оформени са два под приоритета. Първият е 3.1. Енергийни технологии и енергийна ефективност, който спомага за налагането на зелените технологии и разкриването на зелени работни места в нашата страна чрез прилагане на мерки с потенциал за енергийни спестявания, на база енергиен одит като системи за управление на енергийната ефективност, повторно използване на остатъчната топлинна енергия, подкрепа за когенерация, използване на енергия от ВЕИ за собствени нужди; енергийно паспортизиране; управление на енергийната ефективност в сгради и промишлени системи. Вторият - 3.2. Ресурсна ефективност - също спомага за развитието на зелени работни места в България като се подкрепят дейности водещи до увеличаване оползотворяването на отпадъци и намаляване на тяхното образуване, намаляване разходването суровини и материали чрез висо-

ко-технологични решения за оптимизиране на производствените процеси и намаляване използването на суровини, промишлена симбиоза, внедряване на съвременни технологии за влагане на отпадъци като суровина в ново производство, внедряване на малко-отпадни технологии, използване на рециклируеми суровини, въвеждане технологии за многократно използване на водите в производствените процеси, замяна на ресурсоемкото оборудване и др.

Общият бюджет на ОПИК 2014-2020 е в размер на 1.27 млрд. евро, като финансирането от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) надхвърля 1,079 млрд. евро (85% от бюджета), а националното съфинансиране се равнява на малко над 191 млн. евро (15% от бюджета) и позволява по-широко внедряване на екологични технологии и екоинновационни решения.

Рамковата програма за научни изследвания на ЕС „Хоризонт 2020 /2014-2020г./ също разкрива перспективи за финансиране на зелен бизнес и зелени работни места. Нейната трета основна цел адресира проблеми свързани със здравето, демографската промяна и благосъстоянието; безопасност на храните, устойчиво земеделие, биоикономика; сигурна, чиста и ефективна енергия; интелигентен, зелен и интегриран транспорт; предотвратяване на климатичните промени, ресурсна ефикасност и суровини. Акцентира се върху прехода към зелена икономика като двигател за постигане целите на концепцията за устойчиво развитие. 60% от предназначените 8 млрд. евро целят подкрепа на проекти за устойчиво развитие, а останалите ще финансират проекти свързани с въздействието върху климата и ресурсната ефективност.

Възможности за развитие на зелен бизнес и зелени работни места се предоставят и от **Оперативна програма „Региони в растеж 2014-2020” /ОПРР/**. Част от целите на програмата са свързани с подобряване на екологичната среда чрез благоустрояване на физическата среда в градовете, подобряване на икономическата активност в градовете чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие, развитие на връзките „град-район” и подобряване на достъпа до културни ценности, местата за рекреация и туризъм, производствените и бизнес зоните в районите. Общият бюджет е 1.54 млрд. Евро.

Друга възможност за подкрепа на зеления бизнес и зелените работни места в нашата страна се явяват мерките финансирани по **Оперативна програма „Околна среда” /ОПОС/**. Специфичните цели на програмата са свързани с:

- Опазване и подобряване състоянието на водите;

- Подобряване на управлението на отпадъците и на защитата на почвите;
- Подобряване качеството на атмосферния въздух и намаляване на шумовото замърсяване;
- Опазване на биоразнообразието и защита на природата;

ОПОС предвижда опазване на околната среда и ресурсна ефективност чрез мерки насочени към опазване, възстановяване и поддържане на биологичното разнообразие в Националната екологична мрежа, включваща защитени зони и територии /по НАТУРА 2000 и Биоразнообразие/; подобряване на системите за управление на битовите отпадъци и осигуряване на подходящо третиране, оползотворяване и обезвреждане на битовите отпадъци, при спазване на йерархията за управление на отпадъците. Ще се подкрепя и зелен бизнес насочен към подобряване на управлението на водите чрез осигуряването на пречистване на отпадъчните води в агломерации, в които отпадните води от канализационните мрежи се заустват без съответното пречистване; осигуряване на чиста и безопасна питейна вода за населението; подобряване на системата за мониторинг на водите. Възможности за зелени работни места се разкриват и при подкрепата на проекти свързани с внедряване на екологосъобразни производствени технологии и предотвратяване образуването на отпадъци; подобряване на процесите по събиране и разделно събиране на отпадъци; подобряване на управлението на процесите по събиране и транспортиране, рециклиране и оползотворяване на отпадъците.

„Програмата за развитие на селските райони” 2014-2020 /ПРСР/ е важен инструмент съдействащ за опазването на околната среда, разкриването на жизнеспособен зелен бизнес и устойчиви зелени работни места с общо размер на бюджета за програмния период в размер на 2 847,8 млн.евро. Основните приоритети са:

- Насърчаване на иновациите в производството, пазарната организация и управлението.
- Предотвратяване и приспособяване към климатичните промени.
- Опазване и възстановяване на околната среда.

За реализацията на тези приоритети са формулирани няколко цели. Първата е повишаване на конкурентноспособността на селското стопанство и жизнеспособността на стопанствата, повишаване на доходите на производителите и осигуряване на доставката на качествени хранителни продукти. Тази цел се реализира чрез финансовата подкрепа на проекти по Мярка 4 „Инвестиции в материални активи”, Мярка 6 „Развитие на стопанството и стопанската дейност”, Мярка 8

„Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите”, Мярка 14 „Хуманно отношение към животните, Мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители”. За тази цел са заделени 35.4% от предвидените по ПРСР средства. По тази цел най-голяма финансова помощ се предвижда за инвестиции в стопанства изпълняващи агроекологични ангажименти, както и за биопроизводители, за залесяване и създаване и поддръжка на горски масиви. ПРСР подкрепя иновациите и екоиновациите в селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост за преработка и маркетинг на земеделски и хранителни продукти. Възможност за разкриването на зелени работни места предоставят мерките на ПРСР насочени към модернизация на земеделските стопанства и предприятията, преработващи и добавящи стойност към земеделски продукти, за маркетинг на такива продукти. ПРСР дава възможност за подкрепа на проекти за зелен бизнес свързан с подобряване на енергийната ефективност чрез използване на енергия от възобновяеми източници само за собствено потребление на земеделски производители и предприятия от хранителната промишленост. Ще се финансират дейности свързани с използването на първична и вторична биомаса от селското и горското стопанство, както и дейности насочени към подобряване на ресурсната ефективност на дейности по първично производство на земеделски продукти.

Втората цел на ПРСР е насочена към постигане на социално-икономическа устойчивост и развитие на селата и селските районни, като се предвижда финансиране на две мерки – Мярка: „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони” и Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения” в размер на 32.6% от общите средства. Те са добра възможност за развитие на зелен бизнес, тъй като целят подобряване на екологичната и социално-икономическата устойчивост на селските райони, предотвратяване на изоставането на земя и загубата на биологично разнообразие.

Третата цел на ПРСР е директно свързана с развитието на зелен бизнес и зелени работни места тъй като е фокусирана към екологията, агроекологията и климатичните промени. Ще се оказва финансова помощ на проекти по 5 мерки в общ размер на 18.2% от средствата по оперативната програма. Петте мерки са Мярка 10 „Агроекология и климат”, Мярка 11 „Биологично земеделие”, Мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите”, Мярка 17 „Управление на риска”, Мярка 15 „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите”. Подкрепата за

доброволно прилагане на практиките на биоземеделieto, за опазване на биоразнообразието и предпазване на почвата и водите от замърсяване, за намаляване на риска от ерозия на земеделските земи, опазване на земните екосистеми, запазване на естествения механизъм на саморегулация на горите дава ясна насока за конкретните възможности за развитие на зелен бизнес и зелени работни места в нашата страна. Те имат пряко отношение към начина на оползотворяване на природните ресурси и са определящи доколко устойчиво и ефективно е тяхното потребление. При прилагането на устойчиви земеделски практики с висока добавена стойност се дава възможност за стартиране на зелен бизнес или за диверсифициране на действащи бизнеси.

Заключение

Може да се обобщи, че в нашата страна още на ниво формулиране на приоритети за развитие на страната е предвидено да се насърчават екологосъобразните производства и зеления бизнес като се формулират конкретни стимули за зелена модернизация. В България се приема, че политиката за развитие на зелените работни места подпомага смекчаване негативните страни на глобализацията, технологичните промени и демографските проблеми.